

Nagy Attila Tibor
Az új állam-modell

A második Orbán-kormány alapvetően másként értelmezi az állam szerepét, mint a megelőző kormányok. A Méltányosság Politikaelemző Központ korábban már rámutatott arra, hogy a Fidesz által képviselt „[hard government](#)” államfelfogás a deliberatív kormányzás elvetésén alapul. Ezt jelzi, hogy a kormány folyamatosan háttérbe szorítja az érdekegyeztetést, és bátrabban alkalmazza az erő politikáját.

Minőségi változás az állam hatalmának erőteljes megnövelése. Az Orbán-kormányzat számos lépést tett a kormányzattal szembeni fékek leépítése érdekében, másfelől pedig kiterjesztette a kormányzás hatókörét. Ennek egyik legfontosabb eszköze a határozottabb állami beavatkozás. Ennek jegyében történt a Mal Zrt. tavalyi állami felügyelete alá vétele, a MOL-részvények negyedének megszerzése, ennek jegyében kerülhet sor a megyei önkormányzati intézmények majdani állami átvételére. Kiemelkedő jelentőségű lesz, ha az iskolák tekintélyes hányada állami kézbe kerül.

A paradigma-váltást érzékelhetjük, ha összehasonlítjuk a jelenlegi államfelfogást a korábbival. Az 1989-90-es rendszerváltás után az „állam rossz gazda” jelszót követve még a központi hatalom nagyarányú visszanyesésére került sor. Szemtanúi lehettünk a polgári jogokat tág értelemben értelmező alkotmánybírósági gyakorlatnak, a nagyarányú privatizációnak, vagyis az állam kivonulásának, nem függetlenül a liberális gondolkodás kétségtelenül létező, az SZDSZ parlamenti súlyát meghaladó befolyásától. Ma viszont azt látjuk, hogy a Fidesz nemhogy nem fél az állam hatalmától, hanem egyenesen használja annak erejét. De hogyan?

A magyar modell

Az „éjjeliőr állam” helyébe a terjeszkedő állam lép, amelyik nemhogy visszarettenne a feladatok ellátástól, hanem egyenesen kiköveteli magának azokat. Nem előzmények nélküli ez, a Fidesz a Horn-kormány második felétől kezdve eltúlzottnak tartotta annak mértékét, ahogy az állam megváltik vagyontárgyaitól. Most, kétharmados többsége birtokában érvényesíti is az erejét, jól látható, hogy egyre inkább igyekszik megszabni a piac még oly potens szereplőinek is a játékszabályokat (pl. a magyar bank-szektor, gyógyszerpiac), és nem riad vissza a köztulajdonba vételtől sem, vagy a hátrányt okozó visszamenőleges jogalkotástól. A belföldi piac szereplőinek így növekedett az állammal szembeni kiszolgáltatottsága, még a nagyobb cégek esetében is. Vannak persze olyan szereplők, akik a hatalommal való együttműködésben látják jövőjüket (pl. OTP, Iparkamara), és olyan nemzetközi vállalatok is, amelyek kevésbé érzik meg az Orbán-kormány lépéseit, sőt, esetleg adókedvezményeket tudnak kisajtolni.

A közsférában dolgozóknak viszont még ennyi lehetőségük sincsen arra, hogy kibújjanak az állam figyelő szeme elől. A kormánytisztviselők elbocsátásának megkönnyítése, a kötelező előírások megnövekedése és keményebb számonkérése, valamint a leépítések légkörében kell(ene) az apparátusnak minél jobb szakmai munkát végezni.

Ennek a rendszernek az előnye, hogy az amúgy is erőteljesen ideologikus, a közállapotok javításában szenvedélyesen hívő miniszterelnök elvileg könnyebben valósíthatja meg vízióját. Hátránya ellenben, hogy elfojthatja az egyéni kezdeményezőkézséget, mert az államapparátuson belül a beosztottak hajlamosak lehetnek főnökeik utasítására várni, mintsem saját megoldási javaslatokkal előállni.

Egy ilyen beidegződés – amelyik nem most honosodna meg először hazánkban – persze kiöli a kreativitást, és nem járul hozzá a kormányzat jobb szakmai munkájához, és a magas szintű jogszabályalkotáshoz. Figyelmeztető jelek pedig már most vannak: a központi költségvetés végrehajtása erőteljes kihívásokkal küszködik, számos törvényt nem sokkal elfogadása után már módosítani kell.

Természetesen önmagában nem ördögtől való az állam szerepének felértékelése, hiszen a modern társadalmi viszonyok bonyolultsága számos területen követel szabályozást. Csakhogy a Fidesz úgy tágította ki az állam határait, hogy egyúttal polgárai állammal szembeni mozgásterét is jelentősen és szisztematikusan szűkítette, ez bizony egy sajátos „magyar modell” az Európai Unióban. Ennek működőképességén is áll vagy bukik a Fidesz majdani választási sikere.